

1925

M

tarkk.

Lapuan Hatunluoman kivistä asuinpaikan vaakitus.

Vaakitus, joka kuului kesätehtäviini 1925, aljettiin tarkkavaakituspultista Lapuanjoen rautatiesillan pohjoisessa maatussa n:o 1152, jonka korkeus yli 0-pisteen oli 31,5953. Siitä lähdettiin jatkamaan vasta valmistunutta Alajärven maantietä Ihamäkeä kohti. Ehdittyäni jo edetä useampia kilometrejä, sain eräältä paikalle osuneelta tielautakunnan jäseneltä tietää, että mainittu maantie oli v. 1923 Tie- ja vesirakennusten ylläpidon hallituksen toimesta vaakittu, juuri edellämäinitusta kiintopisteestä lähtien. Kun matka Hatunluomaan oli n. $1\frac{1}{2}$ penik. ja kun pientä konettani saattoi tuskin pitää niin tarkkana, että se ei tällaisella matkalla olisi voinut tehdä jo jonkun 10 cm:n virhettä, päätin keskeyttää vaakitukseni, alkaakseni sen uudelleen maantien keskilinjalta tientekopaalun n:o 102 kohdalla, missä tien korkeus minulle näytetyn vaakitusprofiilin mukaan oli 57,71 m^{yli/} N. N:n. Näin ollen ei vaakitustani voi ehkä - kiintopisteen epämääräisyyden vuoksi - pitää täysin senttimetrilleen tarkkana. Isompaa kuin n. 20 cm:n virhettä siinä ei kuitenkaan voine olla. Tätä tarkkuutta on pidettävä kyseenalaiseen tarkoitukseen täysin riittävänä, Vaakitusteni tulos selviää seuraavasta luettelosta:

- a) Maantie paalun n:o 102 kohdalla lähellä
Ihamäen tienhaaraa 57,71.
- b) Ajotie Peltolan tiehaarassa Hatunluomalla 62,12.

- c) Kiintopiste, jonka annoin hakata kiveen Hatunluoman torppakulmalle, ent. K. Vuoreenmaan, nyk. Ernst Vuoren asunnon koillisnurkasta 10 askelta ENE, Hatunluoman alueen läpi kulkevan ajotien itäisivulla 64,95.
- d) Kiintopiste, jonka hakkautin isoon kiveen (renkaanmuotoiseksi) Ernst Vuoren asunnosta 75 askelta pohjoiseen, ajotiestä vähän matkaa itään, Löytöalueen ylälaidassa [7:n ojan yläpäässä E. Vuoren pellolla sen pohjoisreunasta lukien] 61,90.
- e) Vahvan kulttuurikerroksen alareuna rikkaimmalla löytöalueella, edellä main. kivistä itään (saviastiain vars. löytöalue loppuu) 58,27.
- f) Kulttuurikerroksen loppukohta ja savimaan yläreuna 57,36.
- g) Kiviaseiden ja kvartsi-iskosten löytöalueen varsinainen alaraja Ernst Vuoren pellon alareunassa 56,72.
- h) Rinteen alareuna 56,65.

Kulttuurimaavyöhykkeiden selvillesaamiseksi tarkastettiin lapiolla ojan reunoja. Osviittanani oli myös J. Ailion v. 1903 tekemä löytökartta. Löytöalue tällä Hatunluoman rikkaimmalla löytöpellolla alkoi siis 61 m:ä yläpuolella meren pinnan. Rikkainta oli kulttuurikerros 59 - 58 m:n korkeudella, mistä löytöpaikalta talteen saadut niukat saviastianpalatkin on koottu (m.m. nyt ostamani, 8608:1). Joku yksityinen saviastianmuru on satunnaisesti löydetty vielä matalammalta, ei kuitenkaan enää kohdassa f mainittua kulttuurikerroksen alareunaa alemmaa. Kiviaseita löytyy yhä siitakin alaspäin, satunnaisesti jokunen vielä rinteen juurella olevalta jokseenkin tasaselältä ja vesiperäiseltä maalta. Samalla korkeudella on löytöalueen alaraja myös Peltolan itäpuolella olevalla löytöpellolla, kuten apromativisista vaakituksista selvisi.

Hatunluoma on epäilemättä myös muinainen merenranta-asuinpaikka. Rantaviivan on arveltava olleen sen aikana n. 57, alintain 56,5 m:n korkeudella. Että kiviaseLöytöjä esiintyy satunnaisesti vielä sitäkin alempana, on hyvin luonnollista. Esineet ovat silloin joko aikanaan veteen joutuneita tai nykyään viljelyn mukana alaspäin kulkeutuneita. Sama ilmiöhän tunnetaan myös joiltakin muiltakin asuinpaikoiltamme (vrt. esim. kertomustani Porvoon Vävarsbackan asuinpaikasta top. arkistossa).

Hatunluoman keramiikassa on koristeina m.m. hienoja kampa-leimoja, kynnenjälkiä ja kuoppia. Tyyllillisesti sitä on pidettävä esim. Ilmajoen Piirtolan ja Jäkärän keskimäisen vyöhykkeen hienoa kampakeramiikkaa vähän nuorempana, mutta taas varsinaista Uskela-keramiikkaa - esim. Teuvan Pettumäen löytöjä, joissa ei kampa-leima enää esiinny - hieman vanhempana. Keramiikan niukkuus on myös piirre, jonka kyseen ollessa Etelä-Pohjanmaan löydöistä voi ottaa viittaukseksi asuinpaikan verraten nuoresta iästä. Jo Teuvan Pettumäellä ovat saviastianpalat harvinaisempia, kuin sitä vanhemmilla Ilmajoen Piirtolan ja Teuvan Komsinkankaan löytöpaikoilla. Ja Pettumäkeä nuoremmilta Teuvan Korttesviidan ja Ilmajoen Koskenkorvan asuinpaikoilta ei ole enää ensinkään tavattu keramiikkaa. Näille nuoremmille asuinpaikoille on reikäkiven lukuisuus leimanantavana piirteenä. Reikäkiviä on myös runsaasti Lapuan Hatunluoman asuinpaikoilta. Kaiken tämän huomioon ottaen on mahdollista, että Hatunluoman asuinpaikoilla on edustettuna kaksi eri-ikäistä asutusvyöhykettä. Vanhempi ja ylempi loppuisi suunnilleen 58 m:n korkeudella, saviastianpalojen mukaan arvioiden. Nuorempi asutusvyöhyke, mistä on löydetty erillaisia kiviaseita ehkä runsaammin kuin ylempää, ^{oikeastaan} mutta ei enää keramiikkaa, jatkuisi 56,5 m:n korkeudelle. Näin ollen ei Hatunluoman niukkoja saviastianpalasiakaan voisi pitää juuri Teuvan Pettumäen löytöjä vanhempina. Kampaleimojen esiintyminen johtuisi joko n.s. arkeologisesta myöhästymisestä tai kulttuurivaikutuksista Itä- ja Keski-Suomesta, missä kampa-leima säilyi kauemmin kuin Lounais-Suomessa käytännössä. Molemmat nämä poikkeukset olisivat hyvin ymmärrettävissä, kun on

kysymys lounais-suomalaisen kampakeramisen paikallisalueen periferiasta. Vielä on mainittava että Hatunluoman saviastianpalojen joukossa on joitakin, jotka savenlaadultaan ja joskus ehkä koristeiltaankin muistuttavat vasarakirveskulttuurimme nuorakeramiikkaa (vrt. Ailio, Wohnplatzfunde II, s. 111). Tämäkin puhuu löytöpai-kan suhteellisen nuoren iän puolesta.

Sitten pari muuttuneita omistussuhteita seudulla ja uusia löytöjä koskevaa tietoa. Kustaa Vuorenmaan torppa on nykyään hänen poikansa, postinkuljettaja Ernst Vuoren hallussa, saman miehen, joka viimeaikoihin asti on lähettänyt uusia löytöjä seudulta Kansallismuseoon. Alekski Vuorenmaan torpan, nyk. lohkotilan (ellen erehdy), omistaa nykyään Matti Lahti.

Peltolan pellosta oli alhaalta löydetty suiponsoikeaa reikäkivityyppiä lähenevä, reunoiltaan lovikoristeinen reikänuija ja kivirenkaan puolikas, jotka n. 2 - 3 vuotta sitten kerrottiin annetun jollekin kerääjälle museoon vietäviksi (ehkä A. Vinterille, joka viime vuosina on koonnut muinaisesineitä Hämeen Museon Tampereella³). Länsipään talon pellosta, kappaleen matkaa Ailion v. 1903 tekemällä kartalla näkyvästä Juho Lahden talosta länsiluoteeseen, kerrottiin löytyneen jonkun saviastianpalan.

Kokonaiskuvaus asuinpaikasta on paitsi top. arkistossa, J. Ailion teoksessa Wohnplatzfunde II, s. 105 ja seur., jonka tuntemista ylläolevassa kertomuksessani on edellytetty.

Vaakitukset Lapualla suoritin elok. 30 - syysk.

1 p. v. 1925.

Aarne Kesgras

Näköala Hatunluoman kivikautiselta asuinpaikalta,
Kustaa Tuorenmaan torpan kohdalta
S. suunnasta (Läpään pitäjältä)

Valokuvasi syks. 1903 J. Liljo
(kuuluu kertomukseen main. asuinpaikasta).

L. 131.

2715